

1992 METŲ TARPVALSTYBINIŲ VANDENTAKIŲ IR TARPTAUTINIŲ EŽERŲ APSAUGOS IR NAUDOJIMO KONVENCIJOS VANDENS IR SVEIKATOS PROTOKOLAS

JUNGTINĖS TAUTOS

EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ TARYBA

EUROPOS EKONOMIKOS REIKALŲ KOMISIJA

PASAULIO SVEIKATOS ORGANIZACIJOS
EUROPOS REGIONINIS BIURAS

TARPVALSTYBINIŲ VANDENTAKIŲ IR
TARPTAUTINIŲ EŽERŲ APSAUGOS IR
NAUDOJIMO KONVENCIJOS ŠALIŲ
PASITARIMAS

Antrasis pasitarimas

2000 m. kovo 23–25 d., Haga, Nyderlandai

1992 metų Tarpvalstybinių vandentakių ir tarptautinių ežerų apsaugos ir naudojimo konvencijos vandens ir sveikatos protokolas, priimtas 1999 m. birželio 17 d. Londone.

Šio Protokolo Šalys,

suprasdamos, kad vanduo būtinas gyvybei palaikyti ir kad tokio kiekio bei tokios kokybės, kokių reikia pagrindiniams žmogaus poreikiams tenkinti, vandens turėjimas yra būtina sąlyga tiek geresnei žmonių sveikatai, tiek tvariam vystymuisi;

pripažindamos naudą, kurią žmogaus sveikatai ir gerovei duoda švarus geros kokybės vanduo bei harmoninga ir deramai funkcionuojanti vandens aplinka;

atsižvelgdamos į tai, kad paviršiniai ir požeminiai vandenys yra atsinaujinantys ištekliai, kurių gebėjimas atsinaujinti esant nepalankiam žmonių veiklos poveikiui jų kiekiui ir kokybei yra ribotas, kad bet koks atitinkamų ribų nesilaikymas gali sukelti nepalankių tiek trumpalaikių, tiek ilgalaikių padarinių sveikatai ir gerovei tų, kurie priklauso nuo šių išteklių ir jų kokybės, ir kad dėl to tvarus hidrologinio ciklo valdymas yra būtinas tiek žmogaus poreikiams tenkinti, tiek aplinkos apsaugai;

taip pat *atsižvelgdamos* į tokio vandens kiekio ir tokios jo kokybės, kurių reikia pagrindiniams žmogaus poreikiams tenkinti, trūkumų padarinius gyventojų sveikatai bei į rimtus tokio trūkumo padarinius ypač pažeidžiamoms žmonių grupėms, taip pat toms, kurių nepalanki padėtis ir kurios gyvena socialinio susvetimėjimo sąlygomis;

suvokdamos, kad su vandeniu susijusių ligų prevencija, kontrolė ir šių ligų mažinimas yra svarbūs ir neatidėliotini uždaviniai, kurie gali būti tinkamai įgyvendinti tik glaudžiai bendradarbiaujant visais lygiais ir visuose sektoriuose, tiek atskirų valstybių viduje, tiek tarp valstybių;

taip pat *suvokdamos*, kad ligų, susijusių su vandeniu, priežiūra, ankstyvos profilaktikos sistemų bei greito reagavimo sistemų sukūrimas – svarbūs šių ligų prevencijos, kontrolės bei ligų plitimo mažinimo aspektai;

vadovaudamosi Jungtinių Tautų Konferencijos aplinkos ir vystymosi klausimais (Rio de Žaneiras, 1992 metai) išvadomis, ypač Rio de Žaneiro deklaracija dėl aplinkos ir plėtros ir XXI amžiaus darbotvarke, taip pat XXI amžiaus darbotvarkės tolesnio įgyvendinimo programa

(Niujorkas, 1997 metai) ir paskesniu Komisijos tvaraus vystymosi klausimais sprendimu dėl tvaraus gėlių vandenių valdymo (Niujorkas, 1998 metai);

vadovaudamosi atitinkamomis 1992 metų Tarpvalstybinių vandentakių ir tarptautinių ežerų apsaugos ir naudojimo konvencijos nuostatomis ir pabrėždamos būtinybę prisidėti prie platesnio šių nuostatų taikymo, ir vykdyti šios Konvencijos nuostatas įgyvendinant tolesnes gyventojų sveikatos apsaugos ir gerinimo priemones;

atsižvelgdamos į 1991 metų Konvenciją dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste, į 1992 metų Konvenciją dėl tarpvalstybinio pramoninių avarių poveikio, į 1997 metų Jungtinių Tautų Konvenciją dėl teisės naudoti tarptautinius vandentakius ne laivybos tikslais ir į 1998 metų Konvenciją dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimančias sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais;

taip pat *atsižvelgdamos* į atitinkamus principus, uždavinius ir rekomendacijas, išdėstytus 1989 metų Europos chartijoje dėl aplinkos ir sveikatos apsaugos, 1994 metų Helsinkio deklaracijoje dėl aplinkos ir sveikatos apsaugos bei ministrų deklaracijose, rekomendacijose bei rezoliucijose dėl proceso „Aplinkos apsauga Europai“;

pripažindamos kitų ekologinių iniciatyvų, dokumentų ir procesų Europoje, taip pat nacionalinių aplinkos ir sveikatos apsaugos veiksmų planų bei nacionalinių aplinkos apsaugos veiksmų planų parengimo ir įgyvendinimo pagrįstumą bei reikalingumą;

vertindamos pastangas, kurias deda Jungtinių Tautų Europos ekonomikos reikalų komisija ir Pasaulio sveikatos organizacijos Europos regioninis biuras stiprindami dvišalį bei daugiašalį bendradarbiavimą siekiant užkirsti kelią, kontroliuoti ir mažinti ligų, susijusių su vandeniu, plitimą;

įkvėptos gausybės teigiamų rezultatų, kurių pasiekė valstybės Jungtinių Tautų Europos ekonomikos reikalų komisijos ir Pasaulio sveikatos organizacijos Europos regioninio komiteto narės, kovodamos su tarša bei palaikydamos ir atkurdamos vandens aplinką, padedančią palaikyti ir išsaugoti žmonių sveikatą bei gerovę,

s u s i t a r ė:

1 straipsnis **TIKSLAS**

Šio Protokolo tikslas – visais atitinkamais lygiais, t. y. valstybės mastu, taip pat tarpvalstybiniame ir tarptautiniame kontekste, prisidėti prie žmogaus sveikatos ir gerovės apsaugos, tiek individualiai, tiek kolektyviai, laikantis tvaraus vystymosi bendrųjų principų, tobulinant vandenių valdymą, įskaitant vandens ekosistemų apsaugą, bei užkertant kelią, kontroliuojant ir mažinant ligų, susijusių su vandeniu, plitimą.

2 straipsnis **SĄVOKOS**

Šiame Protokole:

1. „Liga, susijusi su vandeniu“ – bet kokios rimtos neigiamos pasekmės žmogaus sveikatai, tokios kaip: mirtis, invalidumas, liga ar sveikatos sutrikimai, kurias tiesiogiai ar netiesiogiai sukėlė bet kurių vandenių būklė arba kiekio ar kokybės pokyčiai.

2. „Geriamasis vanduo“ – vanduo, naudojamas arba skirtas naudoti įvairioms žmogaus reikmėms, tokioms kaip gerti, maistui apdoroti ir ruošti, asmens higienai bei panašioms tikslams.

3. „Požeminiai vandenys“ – bet kokie vandenys, esantys žemiau žemės paviršiaus prisotintojoje zonoje ir tiesiogiai besiliečiantys su dirva ar podirviu.

4. „Uždari vandenys“ – dirbtinai įrengti vandens telkiniai, atskirti nuo paviršinių gėlių arba pakrančių vandenių, tiek pastato viduje, tiek atviroje vietoje.

5. „Tarpvalstybiniai vandenys“ – bet kokie paviršiniai ar požeminiai vandenys, kurie žymi ar kerta dviejų ar daugiau valstybių sienas arba yra prie jų sienų; tais atvejais, kai tarpvalstybiniai vandenys tiesiogiai įteka į jūrą, tokių tarpvalstybinių vandenų ribos žymimos tiesia linija, kertančia jų žiotis tarp taškų, esančių jų krantuose atoslūgio metu, kai vandens lygis yra žemiausias.

6. „Tarpvalstybiniai ligų, susijusių su vandeniu, padariniai“ – bet kokios rimtos neigiamos pasekmės žmogaus sveikatai, tokios kaip: mirtis, invalidumas, liga ar sveikatos sutrikimai, kurios atsiranda vienos valstybės teritorijoje, kuri priklauso tos Šalies jurisdikcijai, ir kuriuos tiesiogiai ar netiesiogiai sukelia vandenų būklė arba jų kiekio ar kokybės pokyčiai teritorijoje, kuri priklauso kitos Šalies jurisdikcijai, nepriklausomai nuo to, ar tie padariniai yra tarpvalstybinis poveikis.

7. „Tarpvalstybinis poveikis“ – bet kokios rimtos neigiamos pasekmės, atsirandančios dėl tarpvalstybinių vandenų būklės pokyčių, kurias sukelia žmogaus veikla, kurios visas fizinis šaltinis ar jo dalis yra teritorijoje, kuri priklauso vienos Šalies jurisdikcijai, aplinkai teritorijoje, kuri priklauso kitos Šalies jurisdikcijai. Prie tokių pasekmių aplinkai priskiriamos pasekmės žmogaus sveikatai ir saugumui, augmenijai, gyvūnijai, dirvožemiui, orui, vandenims, klimatui, kraštovaizdžiui bei istoriniams paminklams ar kitiems materialiams objektams arba šių veiksmų sąveika; joms taip pat priklauso pasekmės, atsirandančios dėl šių veiksmų pokyčių kultūros paveldui ar socialinėms bei ekonominėms sąlygoms.

8. „Nuotekų tvarkymas“ – žmogaus gyvybinės veiklos atliekų ar buitinių nuotekų surinkimas, transportavimas, valymas ir šalinimas ar pakartotinis panaudojimas arba per centralizuotas sistemas, arba per įrenginius, naudojamus individualiuose namų ūkiuose ar atskirose įmonėse.

9. „Centralizuota sistema“:

a) sistema, skirta aprūpinti geriamuoju vandeniu tam tikrą skaičių namų ūkių arba įmonių ir (arba)

b) nuotekų tvarkymo sistema, kuri aptarnauja tam tikrą skaičių namų ūkių ar įmonių ir, jei reikia, taip pat užtikrina pramoninių nuotekų surinkimą, transportavimą, valymą bei šalinimą ar pakartotinį jų panaudojimą,

ir kurios funkcionavimą užtikrina valstybinio sektoriaus institucija, privataus sektoriaus įmonė ar šių dviejų sektorių partnerystė.

10. „Vandenų valdymo planas“ – tai tam tikroje teritorijoje esančių paviršinių ar požeminių vandens telkinių plėtros, valdymo, apsaugos ir (arba) naudojimo planas, įskaitant su šiais vandenimis susijusių ekosistemų apsaugą.

11. „Visuomenė“ – vienas ar keli fiziniai ar juridiniai asmenys ir, vadovaujantis nacionaliniais teisės aktais ar praktika, tų asmenų asociacijos, organizacijos ar grupės.

12. „Valstybės institucija“:

a) nacionalinio, regioninio ir kitokio lygmens administracija;

b) fiziniai ar juridiniai asmenys, atliekantys valstybės administracines funkcijas vadovaudamiesi nacionaliniais teisės aktais, įskaitant konkrečias pareigas, veiklą ar paslaugas, susijusias su aplinka, sveikatos apsauga, nuotekų tvarkymu, vandenų valdymu bei vandens tiekimu;

c) bet kokie kiti fiziniai ar juridiniai asmenys, einantys valstybines pareigas ar vykdantys funkcijas, arba teikiantys viešąsias paslaugas, kurie yra kontroliuojami institucijos ar asmens, nurodyto a ir b punktuose;

d) bet kurios 21 straipsnyje nurodytos regioninės ekonominės integracijos organizacijos, kuri yra Šalis, institucijos.

Šis apibrėžimas neapima institucijų ar įstaigų, kurios veikia kaip teisėsaugos institucijos ar įstatymų leidybos institucijos.

13. „Vietinis lygmuo“ – tai bet kuris teritorinio vieneto lygmuo, esantis žemiau valstybinio lygmens.

14. „Konvencija“ – Tarpvalstybinių vandentakių ir tarptautinių ežerų apsaugos ir naudojimo konvencija, priimta 1992 m. kovo 17 d. Helsinkyje.

15. „Konvencijos Šalių pasitarimas“ – Konvencijos Šalių, vadovaujantis jos 17 straipsniu, įsteigtas organas.

16. „Šalis“, jei tekste nenurodyta kitaip, – tai valstybė ar 21 straipsnyje nurodyta regioninė ekonominės integracijos organizacija, kuri sutiko būti saistoma šio Protokolo ir kuriai šis Protokolas galioja.

17. „Šalių pasitarimas“ – vadovaujantis 16 straipsniu Šalių įsteigtas organas.

3 straipsnis TAIKYMO SRITIS

Šio Protokolo nuostatos taikomos:

- a) paviršiniams gėliesiems vandenims;
- b) požeminiams vandenims;
- c) estuarijoms;
- d) pakrančių vandenims, kurie naudojami rekreaciniais tikslais arba žuvivaisai akvakultūros metodu ar moliuskams bei vėžiagyviams veisti arba rinkti;
- e) uždariems vandenims, kuriuose galima maudytis;
- f) vandenims ėmimo, transportavimo, valymo ar tiekimo metu;
- g) nuotekoms surinkimo, transportavimo, valymo ir išleidimo ar pakartotinio panaudojimo metu.

4 straipsnis BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Šalys imasi visų reikiamų priemonių ligų, susijusių su vandeniu prevencijai, kontrolei ir mažinimui, taikant integruoto vandenų valdymo sistemų principus, kurių tikslas – tvarus vandens išteklių naudojimas, tokia aplinkos vandens kokybė, kuri nekelia pavojaus žmogaus sveikatai, ir vandens ekosistemų apsauga.

2. Šalys taip pat imasi visų reikiamų priemonių užtikrinti:

a) pakankamą geros kokybės geriamojo vandens, kuriame nebūtų jokių mikroorganizmų, parazitų ir medžiagų, kurių kiekis ar koncentracija kelia potencialią grėsmę žmonių sveikatai, tiekimą. Tai apima vandens išteklių, naudojamų kaip geriamojo vandens šaltinis, apsaugą, geriamojo vandens paruošimą bei centralizuotų sistemų kūrimą, tobulinimą ir priežiūrą;

b) pakankamą nuotekų tvarkymą, kuris atitinka standartus, užtikrinančius pakankamą žmogaus sveikatos ir aplinkos apsaugos lygį. To ypač siekiama kuriant, tobulinant ir prižiūrint centralizuotas sistemas;

c) efektyvią vandens išteklių, naudojamų kaip geriamojo vandens šaltinis, ir jų atitinkamų vandens ekosistemų apsaugą nuo teršimo iš kitų šaltinių, įskaitant žemės ūkį, pramonę bei kitas kenksmingų medžiagų turinčias nuotekas ir emisijas. Tuo siekiama efektyviai sumažinti ir pašalinti nuotekose ir emisijose esančių medžiagų, laikomų pavojingomis žmogaus sveikatai ir vandens ekosistemoms, kiekius;

d) pakankamas priemones siekiant apsaugoti žmogaus sveikatą nuo su vandeniu susijusių ligų, kylančių naudojant vandenį rekreaciniais tikslais, naudojant vandenį akvakultūrai, naudojant vandenį, kuriame buvo veisiami arba renkami moliuskai ir vėžiagyviai, naudojant nuotekas žemei drėkinti arba nuotekų dumblą naudojant žemės ūkyje ar akvakultūrai;

e) efektyvias sistemas, leidžiančias stebėti situacijas, kurios gali sukelti ligų, susijusių su vandeniu, protrūkius ar pavienius tų ligų atvejus, ir reaguoti į tokius protrūkius ir atvejus bei į jų pavojų.

3. Toliau šiame Protokole vartojant sąvokas „geriamasis vanduo“ bei „nuotekų tvarkymas“, turima galvoje geriamasis vanduo bei nuotekų tvarkymas, kurie turi atitikti šio straipsnio 2 dalies reikalavimus.

4. Šalys imasi visų šių priemonių įvertindamos kiekvieną siūlomą priemonę atsižvelgiant į visus jos padarinius, įskaitant privalumus, trūkumus ir sąnaudas:

- a) žmonių sveikatai;
- b) vandens ištekliams;
- c) tvariam vystymuisi;

kartu atsižvelgiant į įvairias naujas kiekvienos siūlomos poveikio priemonės įvairioms aplinkos sritims rūšis.

5. Šalys imasi visų reikiamų veiksmų siekdamos sudaryti teises, administracines ir ekonomines sąlygas, kurios būtų stabilios ir stimuliuotų turimų galimybių įgyvendinimą ir kuriomis remiantis valstybinis, privatus ir savanoriškas sektorius galėtų įnešti indėlį tobulinant vandens valdymą, kurio tikslas – užkirsti kelią, apriboti ir sumažinti ligų, susijusių su vandeniu, plitimą.

6. Šalys reikalauja, kad valstybės institucijos, svarstančios galimybę imtis priemonių, galinčių turėti esminės įtakos bet kuriai vandens aplinkai, kuriai taikomas šis Protokolas, ar pritariančios tam, jog priemonių imtųsi kiti subjektai, deramai atsižvelgtų į bet kokią potencialų šių priemonių poveikį žmonių sveikatai.

7. Kai Šalis yra Konvencijos dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste Šalis, šios šalies valstybės institucijos turi laikytis šios Konvencijos reikalavimų planuojamai priemonei taip, kad tai tenkintų ir reikalavimą tai priemonei, numatytą šio straipsnio 6 dalyje.

8. Šio Protokolo nuostatos nedaro įtakos Šalių teisėms toliau įgyvendinti, imtis ar nustatyti griežtesnes priemones negu tos, kurios išdėstytos šiame Protokole.

9. Šio Protokolo nuostatos nedaro įtakos bet kurios šio Protokolo šalies teisėms ir pareigoms, atsirandančioms iš Konvencijos ar bet kurio kito sudaryto tarptautinio susitarimo, išskyrus tuos atvejus, kai reikalavimai, numatyti šiame Protokole, yra griežtesni negu atitinkami reikalavimai, numatyti Konvencijoje ar kitame pirmiau nurodytame tarptautiniame susitarime.

5 straipsnis PRINCIPAI IR METODAI

Imdamosi priemonių šiam Protokolui įgyvendinti, Šalys vadovaujasi taip pat šiais principais ir metodais:

a) atsargumo principu. Juo vadovaujantis, priemonės užkirsti kelią, apriboti ir sumažinti ligų, susijusių su vandeniu, plitimą neturi būti atidėliojamos remiantis tuo, kad moksliniai tyrimai galutinai nenustatė priežastinio ryšio tarp faktoriaus, į kurį nukreiptos šios priemonės, ir potencialaus šio faktoriaus indėlio į ligų, susijusių su vandeniu, plitimą, ir (ar) jo tarpvalstybinio poveikio;

b) principu „teršėjas moka“. Juo vadovaujantis išlaidas, susijusias su priemonėmis išvengti taršos, ją riboti ir mažinti, apmoka teršėjas;

c) remdamosi Jungtinių Tautų Chartija ir tarptautinės teisės principais, valstybės turi suverenią teisę eksploatuoti savo pačių išteklius vadovaudamosi savo politika aplinkos ir plėtros srityje ir atsako už tai, kad jos jurisdikcijai priklausanti ar jų kontroliuojama veikla nepadarytų žalos kitų valstybių ar rajonų, kurie nepriklauso nacionalinei tos šalies jurisdikcijai, aplinkai;

d) vandens ištekliai valdomi taip, kad dabartinės kartos poreikiai būtų tenkinami neatimant galimybės būsimoms kartoms tenkinti savuosius;

e) turi būti imtasi prevencinių veiksmų užkirsti kelią ligų, susijusių su vandeniu, protrūkiams bei pavieniams tokių ligų atvejams ir apsaugoti vandens išteklius, kurie naudojami kaip geriamojo vandens šaltinis, kadangi tokios priemonės yra veiksmingesnės žalingų padarinių atžvilgiu ir gali būti efektyvesnės sąnaudų požiūriu, negu priemonės padėčiai ištaisyti;

f) vandens išteklių valdymo priemonės turi būti įgyvendinamos pačiu žemiausiu atitinkamu administraciniu lygiu;

g) vanduo turi socialinę, ekonominę ir ekologinę vertę ir todėl vandenų valdymas turi būti įgyvendinamas taip, kad būtų užtikrintas labiausiai priimtinas ir tvarus šių vertybių derinys;

h) efektyvus vandens naudojimas turi būti skatinamas ekonominėmis priemonėmis bei užtikrinant visuomenės informuotumą;

i) galimybė naudotis informacija ir visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus vandens ir sveikatos klausimais reikalingi, *inter alia*, siekiant pagerinti priimamų sprendimų kokybę ir prisidėti prie jų įgyvendinimo, užtikrinti visuomenės informuotumą atitinkamais klausimais, suteikti visuomenei galimybę išreikšti savo susirūpinimą ir suteikti valstybės institucijoms galimybę deramai į jį atsižvelgti. Tokia galimybė gauti informaciją ir toks dalyvavimas turi būti papildyti galimybe teismine ir administracine tvarka peržiūrėti atitinkamus sprendimus;

j) vandens išteklių valdymas, kiek tai įmanoma, turi būti vykdomas integruotai, nuotekio baseinų pagrindu siekiant užtikrinti glaudų socialinės bei ekonominės plėtros ir gamtinių ekosistemų apsaugos ryšį, ir vandens išteklių valdymą susieti su teisinėmis kitų gamtinės aplinkos terpių kokybės reglamentavimo priemonėmis. Toks integruotas metodas turi būti taikomas visame nuotekio baseine, nepaisant, ar jis tarpvalstybinis, ar ne, įskaitant su juo susijusius pakrančių vandenį, visą požeminį vandeningąjį sluoksnį arba atitinkamas tokio nuotekio baseino ar vandeningojo sluoksnio dalis;

k) ypatingas dėmesys turi būti skiriamas gyventojų, kurie ypač jautrūs su vandeniu susijusioms ligoms, apsaugai;

l) vienoda galimybė naudotis pakankamu kiekiu tinkamos kokybės vandens turėtų būti užtikrinta tiek visiems visuomenės nariams, ypač tiems, kurių sunki padėtis ar kurie gyvena socialinio susvetimėjimo sąlygomis;

m) įgyvendindami savo teises dėl vandens pagal privatinę ir viešąją teisę, fiziniai ir juridiniai asmenys bei institucijos tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuje turi prisidėti prie vandens aplinkos apsaugos bei vandens išteklių išsaugojimo;

n) įgyvendinant šį Protokolą, turi būti deramai atsižvelgta į vietos problemas, poreikius ir žinias.

6 straipsnis

UŽDUOTYS IR UŽDUOČIŲ VYKDYMO TERMINAI

1. Siekdamas įgyvendinti šio Protokolo tikslus, Protokolo Šalys siekia:

a) užtikrinti, kad geriamasis vanduo būtų prieinamas visiems;

b) užtikrinti nuotekų tvarkymą visiems

taikant integruotas vandenų valdymo sistemas, kurių tikslas – tvarus vandens išteklių naudojimas, tokia aplinkos vandens kokybė, kuri nekelia pavojaus žmogaus sveikatai, ir vandens ekosistemų apsauga.

2. Šiuo tikslu kiekviena Šalis nustato ir skelbia nacionalines ir (ar) vietines užduotis, nurodant rezultatyvumo normų ir lygių rodiklius, kurių turi būti siekiama arba kurie turi būti palaikomi siekiant užtikrinti aukštą apsaugos nuo ligų, susijusių su vandeniu, lygį. Šios užduotys periodiškai peržiūrimos. Be to, jie numato atitinkamas praktines ir (ar) kitokias priemones atvirai ir teisėtai dalyvauti visuomenei ir užtikrina, kad į visuomenės dalyvavimo rezultatus tinkamai atsižvelgiama. Išskyrus atvejus, kai dėl nacionalinių ar vietinių aplinkybių šios užduotys tampa nereikalingos siekiant užkirsti kelią, kontroliuoti ar mažinti ligų, susijusių su vandeniu, plitimą, šios užduotys, be kita ko, apima:

a) tiekiamo geriamojo vandens kokybę, atsižvelgiant į Pasaulio sveikatos organizacijos parengtą Geriamojo vandens kokybės vadovą;

b) ligų, susijusių su vandeniu, protrūkių ir pavienių atvejų masto sumažinimą;

c) jų teritorijos rajoną arba gyventojų grupių, kurios turi būti aptarnaujamos centralizuotų geriamojo vandens tiekimo sistemų ar kurioms reikia pagerinti geriamojo vandens tiekimą kitomis priemonėmis, skaičių ar dalį;

d) teritorijos rajoną arba gyventojų grupių, kurios turi būti aptarnaujamos centralizuotų nuotekų tvarkymo sistemų ar kurioms reikia pagerinti nuotekų tvarkymo sistemą kitomis priemonėmis, skaičių ar dalį;

e) efektyvumo lygius, kurie turi būti pasiekti naudojant tokias centralizuotas sistemas ar kitas priemones;

f) pripažintos tinkama praktikos taikymą vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemos valdymo srityje, įskaitant vandenų, naudojamų kaip geriamojo vandens šaltiniai, apsaugą;

g) atvejus, kai išmetamos::

i) nevalytos nuotekos;

ii) nevalytos lietaus nuotekos

iš nuotekų surinkimo sistemų į vandenį, kuriems taikomas šis Protokolas;

h) nuotekų iš nuotekų valymo įrenginių į vandenį, kuriems taikomas šis Protokolas, kokybę;

i) nuotekų dumblo iš centralizuotų nuotekų tvarkymo sistemų ar kitų įrenginių, kur tvarkomos nuotekos, šalinimą arba pakartotinį panaudojimą; nuotekų, naudojamų drėkinimui, kokybę, atsižvelgiant į Pasaulio sveikatos organizacijos Saugaus nuotekų ir žmogaus gyvybinės veiklos atliekų panaudojimo žemės ūkyje bei akvakultūroje gaires ir Jungtinių Tautų Aplinkos apsaugos programą;

j) vandenų, naudojamų kaip geriamojo vandens šaltiniai, kurie yra visiems prieinami maudytis arba naudojami akvakultūrai ar moliuskams ir vėžiagyviams veisti ar rinkti, kokybę;

k) pripažintos tinkama praktikos taikymą uždarų visiems prieinamų maudytis vandenų valdymo srityje;

l) ypač užterštų teritorijų, kurios daro ar gali daryti neigiamą poveikį vandenims, kuriems taikomas šis Protokolas, ir dėl kurių gali kilti ligų, susijusių su vandeniu, grėsmė, nustatymą ir sutvarkymą;

m) vandens išteklių valdymo, plėtros, apsaugos ir naudojimo sistemų veiksmingumą, įskaitant pripažintos tinkama praktikos taikymą visų rūšių taršos šaltiniams kontroliuoti;

n) informacijos apie tiekiamo geriamojo vandens ir kitų vandenų kokybę, susijusios su šioje dalyje nurodytais uždaviniais, skelbimo periodiškumą laikotarpiu tarp informacijos, numatytos 7 straipsnio 2 dalyje, skelbimo.

3. Per dvejus metus nuo Protokolo Šalies statuso įgijimo kiekviena Šalis nustato ir skelbia užduotis, nurodytas šio straipsnio 2 dalyje, taip pat terminus joms įvykdyti.

4. Tuo atveju, jeigu užduočiai įvykdyti reikalingas ilgas procesas, nustatomos tarpinės ar etapinės užduotys.

5. Siekdama prisidėti prie užduočių, nurodytų šio straipsnio 2 dalyje, įvykdymo, kiekviena Šalis:

a) nacionaliniu ar vietiniu lygiu sukuria mechanizmus savo kompetentingų institucijų veiklai koordinuoti;

b) tarpvalstybiniu, nacionaliniu ir (ar) vietiniu lygiu parengia vandenų valdymo planus, geriausia nuotekio baseinų ar požeminių vandens telkinių pagrindu. Tokiuose planuose numatomos atitinkamos praktinės ir (ar) kitokios priemonės visuomenei dalyvauti aiškiu bei teisėtu pagrindu ir užtikrinama, kad būtų tinkamai atsižvelgta į visuomenės dalyvavimo rezultatus. Tokie planai gali būti sudedamoji kitų atitinkamų planų, programų ar dokumentų, rengiamų kitais tikslais, dalis su sąlyga, kad jie užtikrintų aiškų visuomenės informavimą apie pasiūlymus dėl užduočių, nurodytų šiame straipsnyje, įvykdymo ir apie atitinkamus nustatytus terminus;

c) sukuria ir remia teisinę bei organizacinę struktūrą geriamojo vandens kokybės stebėsenai ir standartų laikymosi užtikrinimui;

d) sukuria ir remia mechanizmus, įskaitant tam tikrais atvejais teisinius ir institucinius mechanizmus, kuriais siekiama stebėti ir skatinti pasiekimus, o kur reikia ir reikalauti laikytis naujų standartų bei rezultatyvumo lygių, pagal kuriuos šio straipsnio 2 dalyje yra nustatytos vykdytinos užduotys.

7 straipsnis **PAŽANGOS PERŽIŪRA IR ĮVERTINIMAS**

1. Kiekviena Šalis kaupia ir vertina duomenis, susijusius su:
 - a) jos pažanga vykdant uždavinius, nurodytus 6 straipsnio 2 dalyje, įvykdymo;
 - b) rodikliais, leidžiančiais įvertinti, kiek ši pažanga prisidėjo užkertant kelią, apribojant ar mažinant ligų, susijusių su vandeniu, plitimą.
2. Kiekviena Šalis periodiškai skelbia jos vykdomo duomenų kaupimo ir įvertinimo rezultatus. Tokių duomenų skelbimo periodiškumą nustato Šalių Pasitarimas.
3. Kiekviena Šalis užtikrina, kad vandens bei nuotekų bandinių ėmimo, atliekamo siekiant surinkti tokius duomenis, rezultatai būtų prieinami visuomenei.
4. Tokių duomenų surinkimo ir įvertinimo pagrindu kiekviena Šalis periodiškai daro pažangos, siekiant 6 straipsnio 2 dalyje nurodytų užduočių, peržiūrą ir skelbia šios pažangos įvertinimą. Tokių peržiūrų periodiškumą nustato Šalių Pasitarimas. Nepažeidžiant galimybės, kad peržiūros 6 straipsnio 2 dalį gali būti vykdomos ir dažniau, peržiūros pagal šią dalį apima 6 straipsnio 2 dalyje nurodytų užduočių peržiūrą siekiant juos patobulinti remiantis mokslo ir technikos žiniomis.
5. Kiekviena Šalis pateikia sekretoriui, nurodytam 17 straipsnyje, išplatinti kitoms Šalims trumpą ataskaitą apie sukauptus ir išanalizuotus duomenis bei pasiektos pažangos įvertinimą. Tokios ataskaitos turi atitikti Šalių Pasitarimo nustatytas gaires. Šios gairės numato, kad Šalys gali naudoti šiam tikslui kitiems tarptautiniams forumams parengtas ataskaitas, kuriose pateikiama atitinkama informacija.
6. Šalių Pasitarimas, remdamasis tokiomis trumpomis ataskaitomis, įvertina pažangą, pasiektą įgyvendinant šį Protokolą.

8 straipsnis **REAGAVIMO SISTEMOS**

1. Kiekviena Šalis tinkamu būdu užtikrina:
 - a) visapusišką nacionalinių ir (ar) vietinių priežiūros ir išankstinio perspėjimo sistemų sukūrimą, tobulinimą ar išlaikymą, siekiant:
 - i) nustatyti ligų, susijusių su vandeniu, protrūkius ar pavienius jų atvejus arba didelę tokių protrūkių ar pavienių atvejų, kylančių, be kita ko, dėl vandens užterštumo ar neįprastų atmosferos reiškinių, grėsmę;
 - ii) greitai ir tiksliai informuoti atitinkamas valstybės institucijas apie tokius protrūkius, pavienius jų atvejus ar jų grėsmę;
 - iii) iškilus neišvengiamai tokio užterštumo grėsmei, informuoti gyventojus, kurie gali nukentėti, apie galimą poveikį žmonių sveikatai dėl ligos, susijusios su vandeniu, ir suteikti visą informaciją, kurią turi valstybės institucijos ir kuri padėtų gyventojams imtis priemonių, kad būtų išvengta žalos ir ji būtų sumažinta;
 - iv) pateikti rekomendacijas atitinkamoms valstybės institucijoms, o kur reikia – visuomenei, apie prevencinius ir susidariusiai padėčiai ištaisyti reikalingus veiksmus;
 - b) visapusišką nacionalinių ir vietinių veiksmų planų ypatingomis situacijomis parengimą laiku, kad būtų galima reaguoti, jei kiltų tokie ligų protrūkiai, pavieniai jų atvejai ar grėsmė;

c) reikiamų galimybių atitinkamoms valstybės institucijoms reaguoti į tokius protrūkius, pavienius jų atvejus ar situacijas, susijusias su rizika, vadovaujantis konkrečiu veiksmų planu esant ypatingoms situacijoms, sudarymą.

2. Priežiūros bei išankstinio perspėjimo sistemos, veiksmų planai ypatingomis situacijomis ir galimybės reaguoti prasidėjus ligoms, susijusioms su vandeniu, gali būti derinamos su analogiškais kitų sričių mechanizmais.

3. Per trejus metus nuo Protokolo Šalies statuso įgijimo kiekviena Šalis įtvirtina priežiūros ir išankstinio perspėjimo sistemas, veiksmų planus ypatingomis situacijomis ir užtikrina šio straipsnio 1 dalyje nurodytas reagavimo galimybes.

9 straipsnis

VISUOMENĖS INFORMAVIMAS, MOKYMAS, RENGIMAS, MOKSLINIAI TYRIMAI IR PLĖTRA BEI INFORMACIJA

1. Šalys imasi priemonių, skirtų pagerinti visų gyventojų grupių informuotumą apie:

- a) vandenų valdymo ir sveikatos apsaugos bei jų tarpusavio sąveikos svarbą;
- b) fizinių ir juridinių asmenų bei tiek valstybinio, tiek privataus sektoriaus institucijų su vandeniu susijusias teises ir pareigas pagal privačiąją ir viešąją teisę, taip pat jų moralinius įsipareigojimus prisidėti prie vandens aplinkos apsaugos ir vandens išteklių išsaugojimo.

2. Šalys skatina:

- a) asmenų, atsakingų už vandenų valdymą, vandens tiekimą ir nuotekų tvarkymą, supratimą apie tuos jų darbo aspektus, kurie yra susiję su žmonių sveikatos apsauga;
- b) asmenų, atsakingų už žmonių sveikatos apsaugą, pagrindinius vandenų valdymo, vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemos principų supratimą.

3. Šalys skatina profesionalių ir techninių darbuotojų, reikalingų valdyti vandens išteklius, eksploatuoti vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemas, mokymą ir rengimą, taip pat skatina jų kvalifikacijos kėlimą bei jų žinių ir įgūdžių tobulinimą. Toks mokymas ir parengimas turi apimti atitinkamus sveikatos apsaugos aspektus.

4. Šalys skatina:

- a) mokslinių tyrimų vykdymą bei ekonomiškai efektyvių priemonių ir metodų, skirtų užkirsti kelią, apriboti ir sumažinti ligų, susijusių su vandeniu, plitimą, parengimą;
- b) integruotų informacijos sistemų, leidžiančių apdoroti duomenis, susijusius su ilgalaikėmis tendencijomis, dabartiniais veiksniais, keliančiais susirūpinimą, ir iškilusiomis praeityje problemomis vandens ir sveikatos srityje, taip pat su jų sėkmingo sprendimo būdais, parengimą ir tokios informacijos pateikimą kompetentingoms institucijoms.

10 straipsnis

VISUOMENĖS INFORMAVIMAS

1. Be šio Protokolo reikalavimų, kad Šalys skelbtų konkrečią informaciją ar dokumentus, kiekviena Šalis, remdamasi savo teisės aktais, imasi priemonių pateikti visuomenei tą informaciją, kurią turi valstybės institucijos ir kuri suteikia jai galimybę gauti pakankamai duomenų, kad būtų galima plačiai svarstyti tokius klausimus, kaip:

a) užduočių ir terminų jiems pasiekti nustatymas bei vandenų valdymo planų parengimas pagal 6 straipsnį;

b) priežiūros ir išankstinio perspėjimo sistemų bei veiksmų planų ypatingomis situacijomis sukūrimas, tobulinimas ir išlaikymas pagal 8 straipsnį;

c) parama visuomenės informuotumui gerinti, mokymui, rengimui, moksliniams tyrimams, plėtrai ir informacijai pagal 9 straipsnį.

2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad valstybės institucijos, atsakydamos į prašymą pateikti kitą informaciją, susijusią su šio Protokolo laikymusi, remdamosi nacionaliniais teisės aktais per reikiamą laiką pateiktų visuomenei šią informaciją.

3. Šalys užtikrina galimybę visuomenei tinkamu laiku nemokamai susipažinti su informacija, nurodyta 7 straipsnio 4 dalyje ir šio straipsnio 1 dalyje, ir sudaro praktines galimybes visuomenės atstovams gauti tokios informacijos kopijas iš Šalių už priimtina mokestį.

4. Niekas šiame Protokole nereikalauja iš valstybės institucijos, kad ši paskelbtų informaciją ar pateiktų ją visuomenei, jeigu:

- a) valstybės institucija neturi šios informacijos;
- b) prašymas pateikti informaciją yra aiškiai nepagrįstas ar suformuluotas pernelyg apibendrintai;
- c) informacija yra susijusi su medžiaga baigiamuoju jos parengimo etapu arba su valstybės institucijų vidaus susirašinėjimu, kai tokią išimtį numato nacionalinė teisė ar nusistovėjusi praktika, atsižvelgiant į visuomenės interesus, kuriuos atitinka jos paviešinimas.

5. Niekas šiame Protokole nereikalauja iš valstybės institucijos, kad ši paskelbtų informaciją ar pateiktų ją visuomenei, jei tokios informacijos paviešinimas neigiamai paveiktų:

- a) valstybės institucijų darbo konfidencialumą tais atvejais, kai tokį konfidencialumą numato nacionalinė teisė;
- b) tarptautinius santykius, nacionalinę gynybą ar visuomenės saugumą;
- c) teisingumo vykdymą, galimybę asmenims užtikrinti teisingą teisminį nagrinėjimą ar valdžios institucijos gebėjimą atlikti baudžiamojo ar drausminio pobūdžio tyrimą;
- d) komercinės ar pramoninės informacijos konfidencialumą tais atvejais, kai toks konfidencialumas yra saugomas įstatymo siekiant apginti teisėtus ekonominius interesus. Tuo remiantis, informacija apie išmetimus ir nuotekas, susijusi su aplinkos apsauga, yra paviešinama;
- e) intelektinės nuosavybės teises;
- f) asmens duomenų ir (ar) to fizinio asmens bylų konfidencialumą, kai atitinkamas asmuo nedavė sutikimo atskleisti tokią informaciją visuomenei, jei toks konfidencialumas yra numatytas nacionalinėje teisėje;
- g) trečiosios šalies, pateikusios prašomą informaciją, interesus, jeigu ši šalis nesusaistytą teisinio įsipareigojimo panašiai elgtis ar jeigu šiai šaliai negali būti skirtas toks įpareigojimas ir tais atvejais, kai ši šalis neduoda sutikimo paviešinti atitinkamą medžiagą;
- h) aplinką, su kuria susijusi ši informacija, pavyzdžiui, retų rūšių dauginimosi vietas.

Šie atsisakymo pagrindai aiškinami ribotai, atsižvelgiant į visuomenės interesus, kuriuos atitinka šios informacijos paviešinimas ir į tai, ar ta informacija yra susijusi su išmetimais ir nuotekomis į aplinką.

11 straipsnis TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS

Šalys bendradarbiauja ir prireikus padeda viena kitai:

- a) įgyvendinti tarptautinius veiksmus siekiant paremti šio Protokolo tikslus;
- b) gavus prašymą, įgyvendinti nacionalinius ir vietinius planus pagal šį Protokolą.

12 straipsnis BENDRI IR SUDERINTI TARPTAUTINIAI VEIKSMAI

Vadovaudamosi 11 straipsnio a punktu, Šalys remia bendradarbiavimą tarptautinių veiksmų vykdymo srityje:

- a) rengiant bendrai suderintas užduotis 6 straipsnio 2 dalyje išvardytais klausimais;

b) 7 straipsnio 1 dalies b punkto tikslais rengiant rodiklius, kurie turi parodyti, kiek sėkmingi yra veiksmai siekiant užkirsti kelią, apriboti ar sumažinti ligų, susijusių su vandeniu, plitimą;

c) kuriant bendras ar suderintas priežiūros sistemas ir išankstinio perspėjimo sistemas, veiksmų ypatingomis situacijomis planus ir sudarant galimybes reaguoti, remiantis nacionalinėmis sistemomis, kurios užtikrinamos vadovaujantis 8 straipsniu, ar papildant jas galimybėmis reaguoti į ligų, susijusių su vandeniu, protrūkius ir jų pavienius atvejus bei į rimtą tokių protrūkių ir pavienių atvejų grėsmę, ypač dėl vandens užterštumo ar neįprastų atmosferos reiškinių;

d) suteikiant tarpusavio pagalbą reaguojant į ligų, susijusių su vandeniu, protrūkius ir pavienius jų atvejus bei į rimtą tokių protrūkių ar pavienių atvejų grėsmę, ypač dėl vandens užterštumo ar neįprastų atmosferos reiškinių;

e) rengiant integruotas informacines sistemas ir duomenų bazes, keičiantis informacija, taip pat techninėmis ir teisinėmis žiniomis bei patirtimi;

f) kompetentingoms vienos Šalies institucijoms operatyviai ir tiksliai informuojant atitinkamas kitų Šalių institucijas apie galimus:

i) ligų, susijusių su vandeniu, protrūkius ar pavienius atvejus;

ii) rimtą tokių protrūkių ir pavienių atvejų, kurie buvo nustatyti, pavojų;

g) keičiantis informacija apie veiksmingas priemones, skirtas skleisti visuomenei informaciją apie su vandeniu susijusias ligas.

13 straipsnis

BENDRADARBIAVIMAS, SUSIJĘS SU TARPVALSTYBINIAIS VANDENIMIS

1. Tais atvejais, kai kurios nors Šalys ribojasi su tais pačiais tarpvalstybiniais vandenimis, jos, šalia kitų savo įsipareigojimų, numatytų 11 ir 12 straipsniuose, bendradarbiauja ir prireikus teikia viena kitai paramą užkertant kelią, kontroliuojant ir mažinant tarpvalstybines ligų, susijusių su vandeniu, pasekmes. Taip pat jos:

a) keičiasi informacija ir žiniomis apie tarpvalstybinius vandenis bei apie su jais susijusias problemas ir riziką su kitomis Šalimis, kurios ribojasi su tais pačiais vandenimis;

b) kartu su kitomis Šalimis, kurios ribojasi su tais pačiais tarpvalstybiniais vandenimis, siekia, kad įsigaliojusių bendri ar suderinti vandenų valdymo planai pagal 6 straipsnio 5 dalies b punktą ir priežiūros bei išankstinio perspėjimo sistemos bei veiksmų, esant ypatingoms situacijoms, planai pagal 8 straipsnio 1 dalį siekiant reaguoti į ligų, susijusių su vandeniu, protrūkius ir pavienius jų atvejus ir į rimtą tokių protrūkių ir pavienių atvejų grėsmę, ypač dėl vandens užterštumo bei neįprastų atmosferos reiškinių;

c) lygybės ir abipusiškumo pagrindu suderina savo susitarimus ir kitus sutarimus dėl jų tarpvalstybinių vandenų siekdamas panaikinti visus prieštaravimus pagrindiniams šio Protokolo principams ir nustatydamos tarpusavio santykius bei elgesį šio Protokolo tikslų atžvilgiu;

d) konsultuoja viena kitą bet kurios iš jų prašymu klausimais, susijusiais su dideliu neigiamu poveikiu žmogaus sveikatai, kurį gali daryti atitinkama su vandeniu susijusi liga.

2. Tais atvejais, kai atitinkamos Protokolo Šalys yra Konvencijos Šalys, toks bendradarbiavimas ir pagalba ryšium su bet kokiomis tarpvalstybinėmis pasekmėmis, kurias sukelia su vandeniu susijusios ligos, darančiomis tarpvalstybinį poveikį, vykdomi vadovaujantis Konvencijos nuostatomis.

14 straipsnis

TARPTAUTINĖ PARAMA NACIONALINIAMS VEIKSMAMS

Bendradarbiaudamos ir padėdamos viena kitai vykdyti nacionalinius ir vietinius planus pagal 11 straipsnio b punktą, Šalys taip pat nagrinėja klausimą, koku būdu jos galėtų geriausiai prisidėti prie:

- a) vandenų valdymo planų tarpvalstybiniame, nacionaliniame ir (ar) vietiniame kontekste ir vandens tiekimo bei nuotekų tvarkymo sistemų pagerinimo schemų parengimo;
- b) projektų, ypač infrastruktūros plėtros, rengimo tobulinimo pagal šiuos planus ir schemas, siekiant palengvinti galimybę naudotis finansavimo šaltiniais;
- c) veiksmingo šių projektų vykdymo;
- d) priežiūros bei išankstinio perspėjimo sistemų kūrimo, veiksmų planų ypatingomis aplinkybėmis, rengimo ir galimybių reaguoti prasidėjus ligoms, susijusioms su vandeniu, sudarymo;
- e) teisės aktų, reikalingų šio Protokolo įgyvendinimui paremti, parengimo;
- f) pagrindinių profesionalių ir techninių darbuotojų mokymo bei rengimo;
- g) ekonomiškai efektyvių priemonių ir metodų, siekiant užkirsti kelią, kontroliuoti ir mažinti ligų, susijusių su vandeniu, plitimą, tyrimo ir plėtros;
- h) veiksmingų stebėsenos bei vandens ūkio tarnybų darbo efektyvumo ir kokybės vertinimo sistemų funkcionavimo ir integruotų duomenų bazių bei informacinių sistemų plėtojimo;
- i) kokybės užtikrinimo veiklos stebėsenos srityje, įskaitant laboratorijų palyginamumą.

15 straipsnis

PROTOKOLO NUOSTATŲ LAIKYMOSI PERŽIŪRA

Šalys peržiūri, kaip Šalys laikosi šio Protokolo nuostatų, vadovaudamosi 7 straipsnyje nurodytais peržiūra ir vertinimais. Daugiašales nekonfrontacinio, neteisminio ir konsultacinio pobūdžio laikymosi kontrolės priemonės Šalys nustato savo pirmojo pasitarimo metu. Šios priemonės turi užtikrinti tinkamą visuomenės dalyvavimą.

16 straipsnis

ŠALIŲ PASITARIMAS

1. Pirmasis Šalių pasitarimas šaukiamas ne vėliau kaip po aštuoniolikos mėnesių nuo šio Protokolo įsigaliojimo dienos. Vėliau eiliniai pasitarimai šaukiami reguliariais intervalais, kuriuos nustato Šalys, bet ne rečiau kaip vieną kartą per trejus metus, išskyrus atvejus, kai to reikia norint pasiekti šio straipsnio 2 dalies tikslų. Šalys rengia neeilinius pasitarimus, jei jos priima dėl to sprendimą eiliniame pasitarime arba jeigu to raštu prašo viena iš Šalių, su sąlyga, kad šį prašymą parems ne mažiau kaip vienas trečdalis Šalių per šešis mėnesius nuo pranešimo visoms Šalims dienos.

2. Pagal galimybę eiliniai Šalių pasitarimai šaukiami tuo pačiu metu, kaip ir Konvencijos Šalių pasitarimai.

3. Savo pasitarimuose Šalys nuolat kontroliuoja, kaip vykdomos šio Protokolo nuostatos ir atsižvelgdamos į šį tikslą:

- a) analizuoja politiką ir metodologinius principus, skirtus užkirsti kelią, apriboti ir sumažinti ligų, susijusių su vandeniu, plitimą, skatina jų suderinimą bei stiprina tarpvalstybinį ir tarptautinį bendradarbiavimą pagal 11, 12, 13 ir 14 straipsnius;

- b) vertina pažangą įgyvendinant šį Protokolą remdamosi informacija, kurią pateikia Šalys, vadovaudamosi Šalių pasitarimo nustatytomis gairėmis. Šios gairės turi neleisti dubliuoti darbo, susijusio su įsipareigojimais dėl ataskaitų;

- c) yra informuojamos apie pažangą, pasiektą įgyvendinant Konvenciją;

- d) keičiasi informacija su Konvencijos Šalių pasitarimu ir svarsto galimybes vykdyti su juo bendrus veiksmus;

- e) naudojasi, jei reikia, atitinkamų Europos ekonomikos reikalų komisijos bei Pasaulio sveikatos organizacijos Europos regionų komiteto institucijų paslaugomis;

f) nustato kitų kompetentingų tarptautinių vyriausybinių ir nevyriausybinių institucijų dalyvavimo visuose pasitarimuose ir kitose veiklos srityse, susijusiose su šio Protokolo tikslų siekimu, sąlygas;

g) svarsto būtinybę imtis tolesnių priemonių, susijusių su leidimu naudotis informacija, visuomenės dalyvavimu priimant sprendimus bei visuomenės galėjimu pasinaudoti sprendimų peržiūrėjimo teismine ir administracine tvarka procedūromis remiantis šiuo Protokolu, atsižvelgiant į patirtį, įgytą šiais klausimais kituose tarptautiniuose forumuose;

h) rengia darbo programą, įskaitant projektus, kurie turi būti įgyvendinti kartu remiantis šiuo Protokolu ir Konvencija, bei steigia bet kokias institucijas, reikalingas šiai darbo programai įgyvendinti;

i) svarsto bei priima gaires ir rekomendacijas, padedančias įgyvendinti šio Protokolo nuostatas;

j) pirmajame pasitarime svarsto ir sutarimo pagrindu priima savo pasitarimų darbo tvarkos taisykles. Šiose darbo tvarkos taisyklėse yra nuostata, skirta skatinti harmoningą bendradarbiavimą su Konvencijos Šalių pasitarimu;

k) svarsto ir priima siūlymus dėl šio Protokolo pakeitimų;

l) svarsto ir įgyvendina bet kurias papildomas priemones, kurių gali prireikti siekiant šio Protokolo tikslų.

17 straipsnis SEKRETORIATAS

1. Europos ekonomikos reikalų komisijos vykdomasis sekretorius ir Pasaulio sveikatos organizacijos Europos regioninio biuro regioninis direktorius atlieka su šiuo Protokolu susijusias sekretoriato funkcijas:

- a) šaukia ir rengia Šalių pasitarimus;
- b) perduoda Šalims ataskaitas ir kitą informaciją, gautą remiantis šio Protokolo nuostatomis;
- c) atlieka kitas funkcijas, kurias Šalių pasitarimas gali nustatyti remdamasis turimais ištekliais.

2. Europos ekonomikos reikalų komisijos vykdomasis sekretorius ir Pasaulio sveikatos organizacijos Europos regioninio biuro regioninis direktorius:

- a) detaliai išdėsto savo funkcijų pasidalijimo mechanizmus Susitarimo memorandume ir praneša apie tai Šalių pasitarimui;
- b) praneša Šalims apie darbo programos, nurodytos 16 straipsnio 3 dalyje, vykdymo elementus ir sąlygas.

18 straipsnis PROTOKOLO PAKEITIMAI

- 1. Bet kuri Šalis gali siūlyti šio Protokolo pakeitimus.
- 2. Siūlymai dėl šio Protokolo pakeitimų nagrinėjami Šalių pasitarime.
- 3. Bet kurio siūlomo šio Protokolo pakeitimo tekstas raštu pateikiamas sekretoriatui, o šis praneša apie jį visoms Šalims ne vėliau kaip likus devyniasdešimčiai dienų iki pasitarimo, kuriame siūloma jį priimti, pradžios.
- 4. Šio Protokolo pakeitimas priimamas Šalių atstovų, dalyvaujančių pasitarime, bendru sutarimu. Priimtą pakeitimą sekretoriatas persiunčia depozitarui, o šis jį išplatina visoms Šalims, kad jos jį priimtų. Pakeitimas įsigalioja jį priėmusioms Šalims devyniasdešimtą dieną nuo tos dienos, kai du trečdaliai šių Šalių deponuoja depozitarui savo dokumentus dėl šio pakeitimo priėmimo. Bet kuriai kitai Šaliai pakeitimas įsigalioja devyniasdešimtą dieną nuo tos dienos, kai ši Šalis deponuoja savo dokumentą dėl pakeitimo priėmimo.

19 straipsnis BALSAVIMO TEISĖ

1. Išskyrus atvejus, numatytus šio straipsnio 2 dalyje, kiekviena Šalis turi po vieną balsą.
2. Regioninės ekonominės integracijos organizacijos savo balsavimo teisę klausimais, priklausančiais jų kompetencijai, įgyvendina turėdamos balsų skaičių, lygų jų valstybių narių, kurios yra Šalys, skaičiui. Tokios organizacijos netenka balsavimo teisės, jeigu valstybės narės įgyvendina savo balsavimo teisę, ir atvirkščiai.

20 straipsnis GINČŲ SPRENDIMAS

1. Kilus ginčui tarp dviejų ar daugiau Šalių dėl šio Protokolo aiškinimo ar taikymo, jos siekia ginčą išspręsti derybomis ar bet kuriuo kitu būdu, priimtinu ginče dalyvaujančioms Šalims.
2. Pasirašydama, ratifikuodama, priimdama ar tvirtindama šį Protokolą arba prie jo prisijungdama ar bet kada vėliau bet kuri Šalis gali raštu pranešti depozitarui, kad, neišsprendus ginčo pagal šio straipsnio 1 dalį, ji priima vieną iš šių ginčų sprendimo būdų, kaip privalomą bet kuriai Šaliai, prisiimančiai tokį pat įsipareigojimą:
 - a) ginčo išsprendimą pagal Konvencijos nuostatas, susijusias su ginčų, kylančių dėl Konvencijos, išsprendimu, jei Protokolo Šalys yra Konvencijos Šalys ir sutiko laikyti privalomas kiekvienai iš jų vieną ar abi ginčo sprendimo priemones, numatytas Konvencijoje;
 - b) bet kuriuo kitu atveju ginčo perdavimą svarstyti Tarptautiniam Teisingumo Teismui, jei Šalys nesusitaria dėl arbitražo ar kokios nors kitos ginčo sprendimo formos.

21 straipsnis PASIRAŠYMAS

Šis Protokolas pateikiamas pasirašyti 1999 m. birželio 17 ir 18 d. Londone trečiosios Ministrų konferencijos „Aplinka ir sveikata“ metu, o iki 2000 m. birželio 18 d. vėliau Jungtinių Tautų būstinėje Niujorke valstybėms, kurios yra Europos ekonomikos reikalų komisijos narės, valstybėms, kurios yra Pasaulio sveikatos organizacijos Europos regionų komiteto narės, valstybėms, turinčioms konsultanto statusą prie Europos ekonomikos reikalų komisijos, pagal 1947 m. kovo 28 d. Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos rezoliucijos 36 (IV) 8 punktą, taip pat regioninėms ekonominės integracijos organizacijoms, įkurtoms suverenių valstybių Europos ekonomikos reikalų komisijos ar Pasaulio sveikatos organizacijos Europos regioninio komiteto, kurioms jų valstybės narės perdavė įgaliojimus šio Protokolo reglamentuojamais klausimais, įskaitant įgaliojimus sudaryti su šiais klausimais susijusias sutartis.

22 straipsnis RATIFIKAVIMAS, PRIĖMIMAS, PATVIRTINIMAS IR PRISIJUNGIMAS

1. Šį Protokolą jį pasirašiusios valstybės ir regioninės ekonominės integracijos organizacijos turi ratifikuoti, priimti ar patvirtinti.
2. Prie šio Protokolo gali prisijungti valstybės ir organizacijos, nurodytos 21 straipsnyje.
3. Bet kuri 21 straipsnyje nurodyta organizacija, kuri tampa Šalimi nepaisant to, kad nė viena iš šios organizacijos valstybių narių nėra Šalis, yra susaistyta visų įsipareigojimų, numatytų šiame Protokole. Tokių organizacijų atveju, kai viena ar kelios valstybės tokių organizacijų narės yra Šalys, ši organizacija ir jos valstybės narės priima sprendimą dėl jų atitinkamų pareigų vykdant

savo įsipareigojimus pagal šį Protokolą. Tokiais atvejais ši organizacija ir valstybės narės negali tuo pačiu metu naudotis teisėmis, numatytomis šiame Protokole.

4. Savo ratifikavimo, priėmimo, patvirtinimo ar prisijungimo dokumentuose regioninės ekonominės integracijos organizacijos, nurodytos 21 straipsnyje, pareiškia apie savo įgaliojimų šio Protokolo reglamentuojamais klausimais mastą. Šios organizacijos taip pat praneša depozitarui apie bet koki esminį savo įgaliojimų masto pasikeitimą.

5. Ratifikavimo, priėmimo, patvirtinimo ar prisijungimo dokumentai deponuojami Jungtinių Tautų Generaliniam Sekretoriui.

23 straipsnis ĮSIGALIOJIMAS

1. Šis Protokolas įsigalioja devyniasdešimtą dieną po to, kai deponuojamas šešioliktasis ratifikavimo, priėmimo, patvirtinimo ar prisijungimo dokumentas.

2. Šio straipsnio 1 dalyje bet koks dokumentas, kurį deponuoja regioninė ekonominės integracijos organizacija, nelaikomas papildomu dokumentu tiems dokumentams, kuriuos deponuoja tokios organizacijos valstybės narės.

3. Kiekvienai valstybei ar organizacijai, nurodytai 21 straipsnyje, kurios ratifikuoja, priima ar patvirtina šį Protokolą arba prisijungia prie jo po to, kai deponuojamas šešioliktasis ratifikavimo, priėmimo, patvirtinimo ar prisijungimo dokumentas, Protokolas įsigalioja devyniasdešimtą dieną po to, kai tokia valstybė ar organizacija deponuoja savo ratifikavimo, priėmimo, patvirtinimo ar prisijungimo dokumentą.

24 straipsnis PASITRAUKIMAS

Bet kuriuo metu praėjus trejiems metams nuo šio Protokolo įsigaliojimo kuriai nors Šaliai dienos, ši Šalis gali pasitraukti iš Protokolo nusiųsdama rašytinį pranešimą depozitarui. Bet koks pasitraukimas įsigalioja devyniasdešimtą dieną nuo tos dienos, kai depozitaras gauna pranešimą.

25 straipsnis DEPOZITARAS

Šio Protokolo depozitaras yra Jungtinių Tautų Generalinis Sekretorius.

26 straipsnis AUTENTIŠKI TEKSTAI

Šio Protokolo originalas, kurio tekstai anglų, prancūzų, rusų ir vokiečių kalbomis yra autentiški, deponuojamas Jungtinių Tautų Generaliniam Sekretoriui.

TAI PATVIRTINDAMI, toliau nurodyti tinkamai įgalioti asmenys pasirašė šį Protokolą.

PASIRAŠYTAS tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt devintųjų metų birželio septynioliktą dieną Londone.